

Теорія та історія держави і права;

УДК 342.1(477):323.1:340.12

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19333025>

**Державотворчі процеси після революції гідності: формування
національної ідентичності крізь призму права**

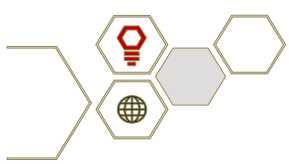
Гуменюк Тетяна Іванівна,

доктор історичних наук, професор, професор кафедри права та
публічного управління, ЗВО "Університет Короля Данила",
м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0724-189X>

Прийнято: 13.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

Анотація: У статті досліджено особливості державотворчих процесів в Україні після Революції Гідності і їх вплив на формування національної ідентичності крізь призму права. Проведено аналіз суспільно-політичних трансформацій, які відбулися після 2013-2014 років. Розглянуто їх значення для становлення сучасної української нації. Обґрунтовано, що Революція Гідності стала важливим етапом розвитку української державності, який сприяв переосмисленню ролі держави, активізації громадянського суспільства та утвердженню демократичних цінностей у суспільному житті.

Конкретну увагу приділено правовому виміру державотворчих процесів, зокрема реформуванню системи публічного управління, судової влади, правоохоронних органів, а також розвитку механізмів громадського контролю за діяльністю державних інституцій. В дослідженні визначено, що саме право виступає важливим інструментом інституційного закріплення нових суспільних цінностей, таких як верховенство права, повага до прав і свобод

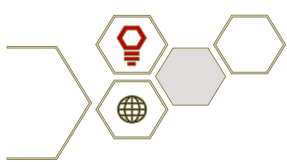

людини, демократичне врядування та відповідальність влади перед громадянами.

У статті розглянуто роль громадянського суспільства, волонтерського руху та добровольчих формувань у зміцненні національної єдності та становленні нових моделей взаємодії між державою і громадянами. Зазначено, що революційні події сприяли трансформації національно-культурних цінностей українців, посиленню громадянської ідентичності, розвитку культури солідарності та самоорганізації. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема системний, історико-правовий, порівняльно-правовий та формально-юридичний. Використання зазначених методів дало змогу комплексно проаналізувати державотворчі процеси в Україні після Революції Гідності та визначити їх вплив на формування національної ідентичності в правовому вимірі.

Головна увага зосереджена на впливі російсько-української війни на подальший розвиток державотворчих процесів, зокрема на консолідацію суспільства, зміцнення національної ідентичності та посилення ролі правових механізмів у забезпеченні національної безпеки. У висновках наголошено, що державотворчі процеси після Революції Гідності вплинуть на формування нової моделі української державності, заснованої на принципах демократії, верховенстві права та активній участі громадян у суспільно-політичному житті України.

Ключові слова: держава, національна ідентичність, громадянське суспільство, верховенство права, демократичні засади, нація, державні інституції.

State-building processes after the revolution of dignity: formation of national identity through the prism of law

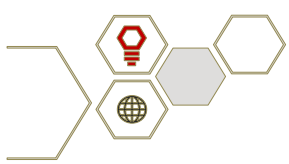
Tetiana Humeniuk,

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Law and Public Administration of King Danylo University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-0724-189X>

Abstract: The article examines the features of state-building processes in Ukraine after the Revolution of Dignity and their impact on the formation of national identity through the prism of law. An analysis of socio-political transformations that took place after 2013-2014 is conducted. Their significance for the formation of the modern Ukrainian nation is considered. It is substantiated that the Revolution of Dignity became an important stage in the development of Ukrainian statehood, which contributed to the rethinking of the role of the state, the activation of civil society and the establishment of democratic values in public life.

Specific attention is paid to the legal dimension of state-building processes, in particular, the reform of the public administration system, the judiciary, law enforcement agencies, as well as the development of mechanisms for public control over the activities of state institutions. The study determined that law itself is an important instrument for institutionalizing new social values, such as the rule of law, respect for human rights and freedoms, democratic governance, and the responsibility of government to citizens.

The article examines the role of civil society, the volunteer movement, and voluntary groups in strengthening national unity and establishing new models of interaction between the state and citizens. It is noted that the revolutionary events contributed to the transformation of the national and cultural values of Ukrainians, strengthening civic identity, and developing a culture of solidarity and self-organization. The methodological basis of the study is made up of general scientific

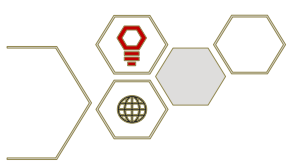
and special legal methods, in particular systemic, historical-legal, comparative-legal and formal-legal. The use of these methods made it possible to comprehensively analyze the state-building processes in Ukraine after the Revolution of Dignity and determine their impact on the formation of national identity in the legal dimension.

The main attention is focused on the impact of the Russian-Ukrainian war on the further development of state-building processes, in particular on the consolidation of society, strengthening national identity, and strengthening the role of legal mechanisms in ensuring national security. The conclusions emphasize that the state-building processes after the Revolution of Dignity will influence the formation of a new model of Ukrainian statehood, based on the principles of democracy, the rule of law, and the active participation of citizens in the socio-political life of Ukraine.

Keywords: public administration reforms, national identity, civil society, rule of law, democratic principles, nation, state institutions.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Події Революції Гідності стали переломним етапом розвитку української державності. В період 2013-2014 років активізувалися процеси переосмислення ролі держави, громадянського суспільства та правових механізмів регулювання суспільних відносин. Разом з тим саме право почало відігравати ключову роль у закріпленні нових суспільних цінностей, формуванні демократичних інститутів та утвердженні принципів верховенства права.

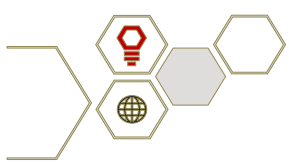
Під державотворчими процесами доцільно розуміти комплекс політико-правових трансформацій, спрямованих на модернізацію державних інституцій, зокрема реформування системи публічного управління, судової влади, правоохоронних органів, запровадження антикорупційних механізмів, розвиток децентралізації, формування інструментів громадського контролю за діяльністю органів влади.

В умовах сьогодення особливої актуальності набуває дослідження державотворчих процесів після Революції Гідності, оскільки вони безпосередньо пов'язані з формуванням національної ідентичності, розвитком нації та зміцненням інститутів правової держави. Вплив цих процесів простежується через діяльність ключових правових інститутів та реалізацію реформ у сфері правосуддя, публічного управління, антикорупційної політики, захисту прав та інтересів громадян, розвитку механізмів участі громадян у державному управлінні.

Зазначена проблема має важливе наукове та практичне значення, оскільки її осмислення сприяє визначенню ефективних правових механізмів удосконалення державного управління, розвитку громадянського суспільства, забезпечення сталого демократичного розвитку України в умовах сучасних безпекових викликів і європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика державотворчих процесів в Україні після Революції Гідності та їхнього впливу на формування національної ідентичності активно досліджується у вітчизняній науковій літературі. Зокрема, М. Ю. Лисак аналізує проблемні аспекти сучасного державотворення та необхідність зміцнення інститутів правової держави [1]. Д. Гороховський, Ю. Михальський та В. Клок досліджують вплив Революції Гідності на трансформацію української ідентичності та консолідацію суспільства [2]. Вчений К.С. Трубчанінов [3] зосереджує увагу на українській національній ідентичності й правовій культурі, наголошуючи, що у воєнний час незалежність, територіальна цілісність держави та права і свободи людини і громадянина є найбільшою цінністю, яку потрібно оберігати. У свою чергу В. Майбутній розвиток української політичної нації напряму пов'язаний із європейською ідентичністю та цінностями конституціоналізму – особистою свободою та гідністю, народним суверенітетом та правами меншості, політичним

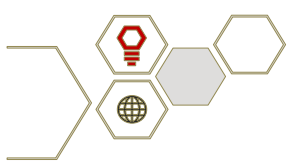

плюралізмом, незалежністю судової влади й легітимністю публічної влади загалом.

Дослідники М. Братасюк та Л. Паращук [4] у власному дослідженні відзначають, що значна частина громадян України, попри формальну належність до держави, не сформувала повноцінної української національної та правової ідентичності, яка б яскраво проявлялася у відчуженні від української державності, права, цінностей верховенства права. Однак, на думку авторів, саме російсько-українська війна стала каталізатором переосмислення ідентичності, спонукаючи громадян до свідомого вибору на користь української держави та правової системи. Натомість вчені Т. Слінько та Є. Ткаченко [5] підкреслюють, що проблема невизначеності конституційної та національно-правової ідентичності тривалий час залишалася під питанням, однак події 2014 року та зміни державотворчих процесів поступово рухалися в бік переосмислення конституційної ідентичності крізь призму національної самоідентифікації та її закріплення у правовій площині.

Питання трансформації політичної культури та громадянської відповідальності розглядає В. О. Корнієнко [6], тоді як Л. Зубкова та О. Григорчук досліджують інституційні зміни у сфері державної політики та реформування правоохоронної системи [7]. Особливості розвитку національної та громадянської ідентичності в умовах російсько-української війни аналізує Ю. Поліщук [8].

Історичні та політичні аспекти Революції Гідності висвітлюють Ю. Котляр і О. Мосін [9]. Гуманітарний і ціннісний вимір революційних подій розкривають І. Карівець [10]. Значення громадянського суспільства у процесі реформування держави досліджують С. Лашин, А. Лещишин та М. Попова [11]. Вчені Ю. Стус і І. Сарахман, які досліджують її причини та наслідки [12] [13]. В. Шеховцова-Бурянова [14] та Т. Філіна [15], які акцентують увагу на трансформації суспільних цінностей і формуванні громадянської ідентичності [16]. Вчені К. Видрич та Т. Дацюк [17] розкривають інституційні механізми

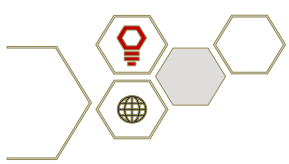
забезпечення ефективності правової держави в контексті розвитку політичної системи, а Н. Гедікова [18] досліджує сучасний етап державотворення в Україні та шляхи розвитку.

Узагальнення наукових підходів дозволяє виокремити кілька ключових проблемних вузлів: розрив між формальною громадянською незалежністю й реальною національно-правовою ідентичністю; вплив воєнних подій та державотворчих реформ на трансформацію правосвідомості й ціннісних орієнтацій; співвідношення національної та європейської ідентичності в контексті розвитку конституціоналізму. Разом з тим, попри значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженим залишається комплексний аналіз державотворчих процесів після Революції Гідності саме крізь призму права та їхнього впливу на формування національної ідентичності, що зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні наукові дослідження, присвячені подіям Революції Гідності та їхнім політичним, соціальним та правовим наслідкам, окремі аспекти зазначеної проблематики залишаються недостатньо вивченими. Так, потребує подальшого наукового осмислення взаємозв'язок між державотворчими процесами після Революції Гідності та формування національної ідентичності українців.

Разом з тим, бракує комплексного аналізу саме крізь призму права, який би дозволив оцінити механізми інституціоналізації нових суспільних цінностей, взаємодію держави та громадянського суспільства, вплив сучасних безпекових викликів, зокрема російсько-української війни, на трансформацію національної ідентичності.

Наукову новизну планується підсилити аналітичною рамкою «правові реформи – інституційні зміни – практика громадського контролю – трансформація громадянської ідентичності». Це дозволить системно оцінити

вплив державотворчих процесів на формування громадянської та національної ідентичності в сучасних умовах.

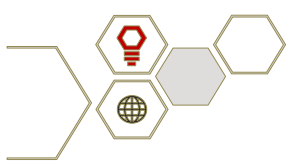
Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета наукової статті полягає у дослідженні державотворчих процесів в Україні після Революції Гідності та визначенні їх впливу на формування національної ідентичності крізь призму права. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: проаналізувати ключові інституційні реформи після 2014 у правовому вимірі; показати механізми впливу цих реформ на формування громадянської ідентичності; визначити роль громадянського суспільства та війни як каталізаторів цих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Події, пов'язані з Революцією Гідності у 2014 році стали поштовхом до формування нової проєвропейської України. На думку вітчизняної дослідниці М.Ю. Лисак, в частині державотворення саме події 2014 року врятували країну від диктатури, зміцнивши демократію та громадянське суспільство, а також відновивши шлях України до європейської інтеграції. Безперечно, процес державотворення складний і тривалий. Він охоплює взаємовідносини індивідів, спільнот, політичних інститутів. Його вектор направлений на усвідомлення народом потреби у формуванні власної суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави [1, с. 40].

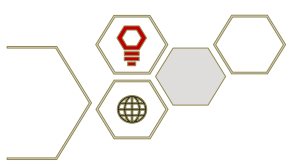
Варто наголосити, що Революція Гідності вплинула на формування вітчизняної ідентичності, зміцнивши відчуття колективної єдності та громадянської відповідальності. Цей без перебільшення вибір мільйона українців консолідував суспільство, актуалізував цінності свободи, гідності й верховенства права, утвердив розумінням особистої причетності кожного громадянина до долі держави [2].

Генеza української національної ідентичності пов'язана із правом через прийняття правової культури, правової ментальності, правової свідомості.

Поширення ідей російської генези (навіть якщо вони не шкодять антиукраїнському змісту) шкодитиме національній правовій системі України. Використання у правничих дослідженнях напрацювань російських науковців частково пояснюється усталеними підходами юридичної практики, витoki яких пов'язують із тривалим періодом бездержавності, які сприяли формуванню в правовій свідомості українського суспільства елементів правового нігілізму. Автор підкреслює, що не сформованість правової ідентичності тягне за собою байдужість суспільства до власної країни. Люди без національної правової ідентичності відчують себе байдужими щодо прав людини та проблем справедливості в державі, в якій вони живуть. Кількості байдужих впливає на занепад держави. Від реально сформованих суб'єктів права, які склалися як особи національного типу та громадяни, відповідальні за долю національного права, правовий розвиток, права людини, верховенства права буде залежати майбутнє нашої країни. Отже, правова ідентичність полягає в усвідомленні людиною належності до національного правового простору, розумінні правових традицій і системи, а також у визнанні себе та інших як рівноправних суб'єктів права і прийнятті самого права як цінності [3, с. 267].

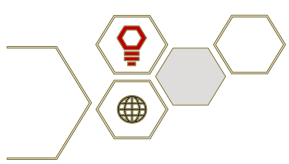
В рамках цього важливо підкреслити, що Революція Гідності стала переломним етапом, який активізував державотворчі реформи й сприяв переосмисленню національної і правової ідентичності. Саме після 2014 року орієнтація на верховенство права посилилася, а роль громадянського суспільства відчутно зросла. Разом з тим було започатковано ключові інституційні зміни (впроваджено децентралізацію, сформовано антикорупційні органи, проведено судову та правоохоронну реформи). Ці процеси сприяли формуванню у громадян відчуття приналежності до державотворення, підвищенню довіри до правових інститутів, усвідомлення себе активними суб'єктами права.

Революційні події постали каталізатором переосмислення національної ідентичності, яка ґрунтується на спільності політичних цінностей і правових принципів, а не лише на етнокультурних факторах. Саме через правові механізми – конституційні зміни, реформування інституцій, утвердження європейського вектора розвитку відбулося закріплення нової моделі державності.

Російсько-українська війна, що виникла після Революції Гідності, загострила питання національної ідентичності й правової свідомості. Багато українців зробили свідомий вибір на користь державності та українського права. Це стало позитивним сигналом для державотворення. Водночас не всі переселенці зі сходу та півдня країни відчули реальну приналежність до української спільноти та її правової системи. Розмита, неформована правова ідентичність небезпечна тим, що людям, які її не мають, важко усвідомити важливість прав людини, правової справедливості та розвитку національного права. Формування правової ідентичності передбачає відчуття національного правового простору, знання, усвідомлення національної правової традиції, розуміння специфіки правової системи та моделей правової поведінки, а також визнання себе та інших рівноцінними в праві. Саме через цей процес національна ідентичність і правова свідомість взаємопов'язані та є ключовими чинниками державотворчих процесів, що активно ввійшли в суспільство після Революції Гідності [4, с. 10].

У процесі державотворення після Революції Гідності важливу роль починає грати гуманітарна політика, зокрема мовне питання як ключовий елемент національної ідентичності й національної безпеки. До 2014 року щодо російської мови та російськомовного населення в Україні практично не застосовувалося значних обмежень, а релігійні організації Московського патріархату забезпечувалися умовами для вільного розвитку. Після окупації українських територій у 2014 р. та повномасштабної війни у 2022 р. державна політика зазнала змін: посилилася роль права у захисті державності,

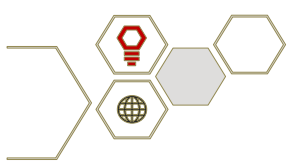

утвердженні української мови та обмеження впливу інституцій, пов'язаних із державою-агресором.

Водночас, відповідно до ст. 11 Конституції України, держава забезпечує як розвиток української нації, так і гарантує права національних меншим, що відображає баланс між утвердженням національної ідентичності й збереженням суспільної гармонії [5, с. 76].

Науковець В.О. Корнієнко зазначає, що на державотворчі процеси вплинула також прискорена консолідація української національної ідентичності та громадської відповідальності. Трансформаційні зміни, що виникли після подій 2014 року сформували нові можливості і принесли виклики для демократичного розвитку України. Вміння суспільства та політичної системи адаптуватися до нових реалій, зберігаючи при цьому відданість демократичним принципам, є визначальним фактором для майбутнього політичного вектору України [6, с. 106].

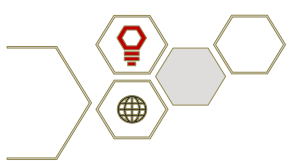
Науковці Л. Зубкова та О. Григорчук вважають, що лише після Революції Гідності 2013-2014 років розпочато впровадження системних реформ, які вплинули на державотворчі процеси України. Значні трансформаційні зміни зумовлені низкою визначальних аспектів. Передусім важливу роль відіграв обраний Україною курс на євроінтеграцію, який передбачив адаптацію національного законодавства та інституційних механізмів до європейських правових стандартів. Не менш вагомим фактором стала необхідність подолання системних проявів корупції в структурі органів внутрішніх справ, підвищення рівня суспільної довіри до поліції та інших правоохоронних інституцій. Значна роль відводиться суспільному запиту на забезпечення безпеки, прозорості та результативності діяльності правоохоронних органів. Саме цей крок став важливим стимулом для залучення до процесу реформування широкого кола суб'єктів, зокрема фахових експертів, представників громадськості та міжнародних партнерів. Окреслені кроки сприяли формуванню відкритої та ефективної моделі

функціонування відповідних інституцій. У 2015 році важливим етапом реформування системи внутрішніх справ стало створення Національної поліції України. Така інституційна зміна спрямована на формування нової моделі правоохоронної діяльності, що ґрунтується на принципах захисту прав людини, відкритості, підзвітності тощо. Одним із визначальних аспектів реформи стала реорганізація патрульної служби із залученням нових кадрів на конкурсній основі та підвищеними вимогами до професійної етики.

Окрім цього, з метою забезпечення ефективної реалізації реформи було оновлено систему професійної підготовки кадрів у структурі МВС, здійснено трансформацію відомчих закладів освіти, переглянуто зміст навчальних програм відповідно до європейських освітніх стандартів, впроваджено сучасні підходи з підготовки правоохоронців. Важливу роль в освітньому процесі приділено розвитку комунікативних навичок, застосуванню практики деескалації конфліктних ситуацій та формуванню принципів недискримінаційної поведінки у службовій діяльності [7, с. 27].

Безперечно, події Революції Гідності стали ключовим кроком розвитку держави, підсиливши внутрішню мотивації суспільства займатися розвитком власної держави, зокрема її політичними процесами. Як слушно зауважує Ю. Поліщук, практичним проявом зростання загальнонаціональної громадянської ідентичності та ослаблення «радянщини» у вітчизняному просторі стало проведення у 2014 році виборів. Їх результати засвідчили, що громадянська самосвідомість пробудилася навіть у тих, хто до цього часу не був носієм української етнічної ідентичності. На теренах України в цей період починають з'являтися нові поняття – «волонтерство», «добровольчий рух», «національний спротив». Станом на 2014 рік близько 23% українців мали досвід волонтерства. Основним напрямком їх діяльності стала допомога українській армії та пораненим, підтримка людей похилого віку, інвалідів, дітей, бездомних тварин тощо.

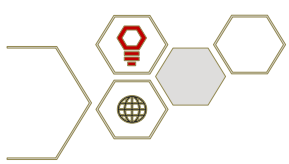

Ще однією складовою громадянської свідомості став добровольчий рух – механізм опору агресору і сепаратистам. Добровольчі формування стали одним із перших елементів організованої оборони держави, об'єднавши громадян, які готові до активного захисту територіальної цілісності та суверенітету України. Їх діяльність не тільки посилила обороноздатність України, а й сформувала нову культуру громадянської відповідальності, солідарності та патріотизму у вітчизняному суспільстві [8].

Євромайдан чітко окреслив інтеграційні пріоритети українського суспільства, зорієнтувавши свої стандарти життя на європейські. Революція дала початок радикальним реформам, тим самим відкривши Україну як надійну державу для міжнародних партнерів. Це ще раз підкреслило, що Євромайдан забезпечив перехід до відкритої моделі європейського розвитку України. Жорстокі дії правоохоронних органів під час Євромайдану засудили у більш ніж 20 країнах світу. На знак солідарності з Україною відкриті мітинги проходили в Канаді, США, Польщі, Німеччині, Великобританії, Італії, Франції, Австрії та багатьох інших країнах світу. Захищаючи принципи демократії та відстоюючи права і свободи громадян, українське суспільство зробило вагомий внесок у консолідацію громадянського духу, підвищуючи стійкість громадян, підсилюючи подальший розвиток історії України. Це стало додатковим стимулом для активізації зусиль держави у реалізації стратегічного курсу на набуття членства в Європейському Союзі та НАТО.

Після подій Революції Гідності в Україні розпочинається етап трансформаційних перетворень у сфері державного управління, економіки, судочинства, боротьби з корупцією в державному секторі. Реалізація вказаних реформ мала важливе значення для наближення національних інституцій та нормативної бази до стандартів та вимог ЄС в рамках євроінтеграції.

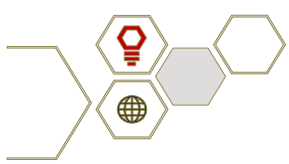
Євромайдан став важливим чинником змін не тільки на регіональному, а й на загальнодержавному рівні. Враховуючи географічне розташування України, європейські держави відзначили позитивну динаміку

зовнішньополітичних процесів із залученням нашої країни. Позитивні зрушення в суспільному та культурному житті країни, підсилені Євромайданом, спричинили новий розвиток України, визначивши її місце в геополітичному просторі. Безперечно, досвід Євромайдану демонструє переосмислення європейських цінностей, пробудження громадянської свідомості, ідентифікацію українців як активних носіїв демократичних принципів та учасників політичних процесів. Це сприяло формуванню нової моделі взаємодії між державою та суспільством, заснованої на відповідальності, солідарності, прагненні до демократичного розвитку. Як наслідок, зазначені процеси вплинули на посилення національної консолідації, утвердивши прагнення вітчизняного суспільства до інтеграції у європейський політичний, правовий та культурний простір [9].

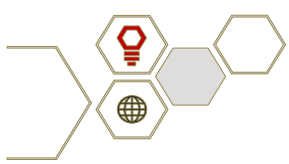
До подій Революції Гідності гуманітарна сфера в Україні значною мірою характеризувалася уповільненими темпами розвитку, а її інституційний та інтелектуальний рівень залишався недостатньо реалізованим. Безсумнівно, історичний досвід боротьби за державність сформував високий рівень суспільних очікувань, зокрема щодо державних інституцій, які поступово впроваджують системні реформи й покращують соціально-економічні умови життя громадян [10, с. 111].

Революція Гідності стала важливим етапом трансформації суспільної свідомості громадян України та серйозним випробуванням для громадянського суспільства. Сформовані після Революції Гідності механізми взаємодії між громадянами, їхніми об'єднаннями та державними інституціями стали важливим чинником консолідації суспільства та організації ефективного спротиву агресії. Інститути громадянського суспільства відіграють значну роль в забезпеченні підтримки армії, наданні допомоги незахищеним верствам населення, організації гуманітарної діяльності, а також у правозахисній та законодавчій роботі.

Починаючи від періоду Революції Гідності громадянське суспільство стало головною зацікавленою стороною в низці реформ, що впроваджувалися чи вже діяли в Україні. Судова реформа в цьому випадку має визначальне значення, оскільки спрямовується на перетворення судової системи країни, яка давно потребує вдосконалення. Після Революції Гідності суспільство постало як неформальний інститут, що здійснює громадський контроль за діяльністю органів влади. Через діяльність громадських організацій, експертних установ та правозахисної діяльності громадяни активно долучаються до обговорення законодавчих змін, моніторингу діяльності судових органів та формування стандартів прозорості та підзвітності судової влади. Активна участь громадського суспільства сприяла підвищенню довіри до правової системи, формування демократичних механізмів взаємодії між державою та громадянами. Як наслідок, поступово формується нова модель української державності, в межах якої утверджуються принципи верховенства права, відкритості влади та відповідальності державних інституцій перед суспільством. Окреслені процеси сприяють зміцненню демократичних засад управління, підвищенню ефективності державної політики та формуванню правової культури громадян. Така перспектива є передумовою для сталого розвитку держави, зміцнення її інституцій та подальшого просування України на шляху до євроінтеграції [11]. Безперечно, рух Гідності визначив велике прагнення українців до демократії, справедливості та європейських цінностей, ставши викликом для України та визначивши важливість подальших реформ і боротьби з корупцією [12, с. 36].

Події 2013–2014 років стали важливим рубежем і потужним каталізатором трансформацій у новітній історії України. У внутрішньополітичному вимірі вони значно вплинули на процеси суспільної самоідентифікації, сприяючи переосмисленню і трансформації ідентичності, формуванню сучасної української політичної нації. Водночас у зовнішньополітичному контексті зазначені події сприяли переоцінці ролі та

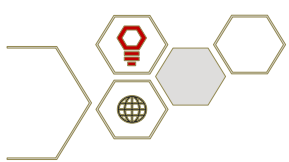

місця України у світовій системі, утверджуючи її як активного суб'єкта міжнародних відносин [13, с. 723].

Вчена В. Шеховцова-Бурянова робить висновок, що в період революційних подій національна ідентичність українців трансформувалася, набуваючи ознак громадянської. Це передбачає не лише усвідомлення себе як громадянина держави, а й активну участь у її політичному та суспільному житті. Як наслідок, відбулося переосмислення колективної ідентичності та формування сучасної політичної нації [14, с. 220].

Наслідками революційних подій та подальшого історичного розвитку України стали значні зміни в суспільстві, політиці, економіці країни. Політична сфера утвердилася переходом від авторитарних моделей управління до впровадження демократичних принципів. Саме від цього моменту розпочинається процес децентралізації та зміцнення місцевого самоврядування. Соціальна сфера обумовлювалася зростанням громадянської активності і розвитком волонтерського руху. Погіршення економічної ситуації негативно вплинула на соціальну стабільність і рівень життя населення, спричинивши вимушену міграцію. В міжнародних відносинах відбулася активізація зближення з Європейським Союзом. Практичні кроки до євроінтеграції посилили присутність України на світовій арені. Утвердилося й історичне та культурне значення держави, зокрема посилювалися процеси національної, культурної та історичної самоідентифікації, зросла увага до української мови, історії, культури, релігії, національної культурної спадщини.

Сучасне державотворення ґрунтується на основі правових та інституційних реформ, котрі спроможні не тільки змінити структуру влади й функціонування державних інститутів, а й сформувати у свідомості громадян відчуття приналежності до держави а правової спільноти. Різні рівні державотворчих процесів впливають на національну та громадянську

ідентичність через механізми довіри, участі, підзвітності й верховенства права (таблиця 1):

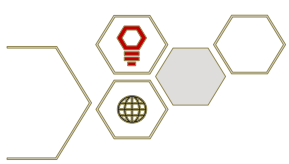
Таблиця 1

Правові та інституційні виміри державотворчих процесів в Україні та їх вплив на формування національної та громадянської ідентичності

Правовий/інституційний вимір	Зміст виміру	Вплив на національну та громадянську ідентичність
Публічне управління та децентралізація	Передача частини владних повноважень від центральних органів влади до місцевих рад і громад	Зміцнення відчуття участі й підзвітності, формування довіри до влади, сприяння громадянській ідентичності через активну участь у місцевих ініціативах.
Судова реформа	Очищення судової системи, підвищення незалежності суддів, прозорість процедури призначення та оцінки	Формування довіри до правової системи, забезпечення верховенства права. Зміцнення правової ідентичності
Антикорупційна сфера	Створення незалежних органів НАБУ, НАЗК, ВАКС, прозорі електронні процедури контролю за держслужбовцями	Підвищення довіри до державних інституцій, формування свідомого громадянського ставлення;
Реформа поліції	Переатестація, підвищення професійних стандартів, взаємодія з громадськістю	Зміцнення відчуття безпеки та захищеності, формування позитивної ідентичності громадян як суб'єктів права
Механізми публічних консультацій та громадського контролю	Відкриті слухання, петиції, електронні платформи для участі у прийнятті рішень	Стимулювання активної участі у державних процесах, формування відчуття спільності та підзвітності, зміцнення громадянської ідентичності

Джерело: систематизовано автором.

Як слушно зауважує Т. Філіна, Революція Гідності спричинила значну трансформацію національно-культурних цінностей українського суспільства, забезпечивши його адаптацію до нових історичних умов. Під впливом революційних подій відбулося формування політичної ідентичності громадян, що посилює відчуття відповідальності та активності в громадянському житті.

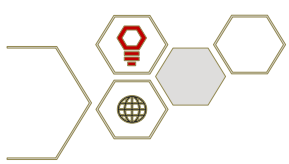

Усвідомлення культурної самодостатності вплинуло на стимулювання розвитку національної культури та мистецтва, сприяло переосмисленню історичної пам'яті та підвищенню ролі української мови як ключового елементу ідентичності. Патріотизм набув нових форм, ставши не етичною приналежністю, а свідомим вибором та готовністю захищати демократичні цінності держави. Зросла значимість солідарності, взаємоповаги та самоорганізації, яка проявилася у здатності громадян об'єднуватися поза межами державних інституцій з метою вирішення критично важливих завдань. У контексті російсько-української війни цінності стали ключовими чинниками опору, захисту територіальної цілісності, збереження національної ідентичності, зміцнення суспільної стійкості, єдності, активізації та активації духовного ресурсу українців [15].

На державному рівні значення подій Революції Гідності отримало офіційне визнання. Верховна Рада України закріпила історичну роль держави, визначивши Революцію Гідності однією із головних подій сучасного державотворення. Визнання на рівні парламенту засвідчує історичну значущість Революції як важливого чинника консолідації українського суспільства, зміцнення національної ідентичності й формування нової моделі взаємодії між державою та громадянами, заснованої на демократичних цінностях, відповідальності та активній громадянській позиції.

Верховна Рада стверджує, що мирні зібрання є досить дієвим інструментом громадського контролю за інститутами публічної влади, а безпека учасників мирних зібрань мають захищатися на державному рівні. Європейські цінності, за які віддали життя Герої Небесної Сотні, – гідність, демократія, рівність та верховенство права, необхідні для нормального розвитку суспільства. Верховна Рада послідовно стоїть на позиціях утвердження цінностей в усіх сферах суспільного життя [16].

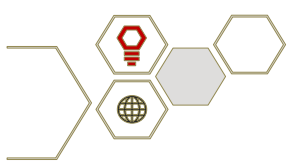
Формування та розвиток правової держави – це цілеспрямований та постійний процес, що тісно пов'язаний із трансформацією політичної системи,

її здатністю адаптуватися, вдосконалюватися та відповідати на внутрішні й зовнішні виклики. Зміни політичної конфігурації, поява нових суб'єктів та ідеологій, а також рівень політичної культури суспільства істотно впливають на ефективність інституційних механізмів забезпечення правової держави. Разом з тим. Трансформація соціальних відносин, поява сучасних загроз і викликів та орієнтація на європейську інтеграцію підсилюють необхідність постійного переосмислення та оновлення функціонування правових інститутів [17].

Державотворчі процеси, що активно прискорилися після 2014 року зазнали суттєвих змін, пов'язаних найперше із переорієнтацією розвитку держави. Україна здійснила цивілізаційний вибір на користь європейського розвитку, активізувавши реформування державних інституцій та посилюючи роль стратегічного планування через ухвалення нормативно-правових актів, програм і планів розвитку. Це сприяло впровадженню системних реформ у різних сферах суспільного життя, зміцненню державного суверенітету, відновленню територіальної цілісності, утвердженню національної ідентичності, а також розширенню міжнародної співпраці, зокрема в напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції [18].

Отже, державотворчі процеси після Революції Гідності зумовили формування якісно нових підходів до розуміння ролі права у розвитку української державності. Важливим кроком на шляху до розбудови суверенної та демократичної держави є усвідомлення взаємозв'язку між правовими реформами, функціонуванням державних інституцій та трансформацією національної ідентичності українців. Попри те, що події 2013-2014 років сприяли утвердженню нової моделі взаємодії між державою і громадянським суспільством, у якій ключове значення мають принципи відкритості, відповідальності влади та активної участі громадян у суспільно-політичних процесах. Вагоме значення у зміцненні національної єдності відіграють громадянська активність, волонтерський рух та здатність суспільства

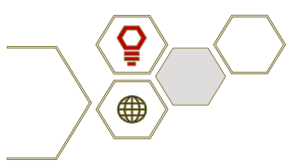

самоорганізовуватися. В умовах сучасних безпекових викликів ці явища сприятимуть консолідації українського суспільства та підвищенню його стійкості перед зовнішніми й внутрішніми загрозами. Водночас право виступає ключовим інструментом утвердження демократичних принципів та забезпечення сталого розвитку держави. Сукупність цих процесів формує основу для подальшого зміцнення України як демократичної, правової, європейської держави.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що Революція Гідності стала визначальним етапом трансформації державотворчих процесів в Україні та важливим чинником формування сучасної національної ідентичності. Події 2013–2014 років сприяли переосмисленню ролі держави, активізації громадянського суспільства та утвердженню демократичних цінностей у суспільному житті. Аналіз показав, що правові реформи та модернізація діяльності державних інституцій стали важливими складовими процесу формування нової моделі взаємодії між державою і громадянами, заснованої на принципах відкритості, підзвітності та поваги до прав і свобод людини.

Встановлено, що право відіграє ключову роль у закріпленні нових суспільних орієнтирів, зокрема принципів верховенства права, демократичного врядування та відповідальності влади перед суспільством. Водночас зростання громадянської активності, розвиток волонтерського руху та посилення громадського контролю за діяльністю державних інституцій сприяли консолідації українського суспільства та формуванню сучасної політичної нації. У контексті російсько-української війни ці процеси набули ще більшого значення, оскільки вони забезпечують зміцнення національної єдності та стійкості держави.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з більш глибоким аналізом правових механізмів формування національної ідентичності, дослідженням ролі державних інституцій та громадянського суспільства у процесах демократичної трансформації, а також вивченням

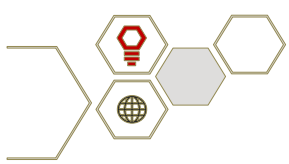

впливу європейської інтеграції та сучасних безпекових викликів на подальший розвиток української державності.

Подяки. Немає

Список використаних джерел

1. Лисак М.Ю. Проблемні аспекти сучасного державотворення в Україні. *Legal Bulletin*. 2 (12), 2024. С. 39 – 43. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/457/398> (дата звернення: 05.01.2026)
2. Гороховський Д., Михальський Ю., Клок В. Революція гідності та її вплив на українську ідентичність. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Випуск 86. Том 1. 2025. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/86_2025/part_1/6.pdf (дата звернення: 05.01.2026)
3. Трубочанінов К.С. Українська національна ідентичність і правова культура. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Випуск 89(4). 2025. С. 265-270. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/337180/325735>
4. Братасюк М., Паращук Л. Правова ідентичність як соціокультурний феномен та її значимість для правового розвитку. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2(34). 2023. С. 6 -13. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/1589/1649>
5. Слінько Т., Ткаченко Є. Гарантування конституційної національної ідентичності органами конституційного контролю. *Право України*. Випуск 7. 2023. 70-84. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/slinko_t._tkachenko_je._garantuvannya_konstytuciynoyi_nacionalnoyi_identychnosti_organamy_konstytuciynogo_kontrolyu.pdf
6. Корнієнко В.О. Трансформація політичної культури України в умовах війни: від екзистенційного виклику до нової суб'єктності. *Політичне*

життя. 2025. С. 102-108. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.4.15>
(дата звернення: 03.01.2026)

7. Зубкова Л., Григорчук О. Трансформація державної політики у сфері внутрішніх справ в умовах формування правової держави та громадянського суспільства в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 2 (30). С. 24–30. DOI: <https://doi.org/10.33270/02253002.3> (дата звернення: 07.01.2026)

8. Поліщук Ю. Національна та громадянська ідентичності в Україні в умовах російсько-української війни: константи та зміни. *Політичні дослідження*. Випуск 2(8). 2024. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/4_Polishchuk.pdf (дата звернення: 05.01.2026)

9. Котляр Ю., Мосін О. Революція Гідності: вибір європейського майбутнього. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. Випуск 7. 2024. URL: <https://ahpsxxi.org/index.php/journal/article/view/105/88> (дата звернення: 05.03.2026)

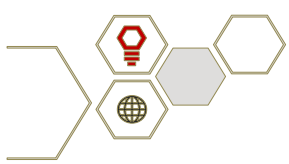
10. Карівець, І. (2018). Революція Гідності в гуманітарних науках в Україні. *Філософська думка*, (6), 99–110. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/315> (дата звернення: 02.01.2026)

11. Лашин С., Лещишин А., Попова М. Громадянське суспільство як неформальний інститут у процесі судової реформи в Україні. *Німецький юридичний журнал*. Випуск 8. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2023.87> (дата звернення: 05.01.2026)

12. Стус Ю. М. Революція гідності як європейське майбутнє України. XVII Всеукраїнська науково-практична конференція. *ХНУРЕ*, 2023. С. 35–36.

13. Сарахман І. Революція гідності в Україні : причини, передумови і наслідки ТНЕУ, 2017. С. 723-725.

14. Shekhovtsova-Burianova V. A. The Influence of the Revolution of Dignity on the National Identity of Ukrainians. *Humanitarian Studios: Pedagogics*,

Psychology, Philosophy. 2023. Vol. 14 (4). P. 218– 223. DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(4\).2023.218-223](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(4).2023.218-223) (дата звернення: 05.01.2026)

15. Філіна Т. Вплив Революції Гідності на трансформацію національно-культурних цінностей українців. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* Випуск 3. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2025.344214> (дата звернення: 02.01.2026)

16. Верховна Рада визнала Революцію Гідності ключовою подією державотворення України. 2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/02/17/verhovna-rada-vyznala-revolycziyu-gidnosti-klyuchovoyu-podiyeyu-derzhavotvorenniya-ukrayiny/> (дата звернення: 07.01.2026)

17. Видрич К.В., Дацюк Т.К. Інституційні механізми забезпечення ефективності правової держави в контексті розвитку політичної системи. *Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2025 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. С. 87-92* URL: <https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2025.pdf> (дата звернення: 07.01.2026)

18. Гедікова Н. П. Сучасний етап державотворення в Україна: досягнення та перспективи розвитку. *Науковий журнал Політікус.* 2018. №5/6. С. 46-50. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2018-5-6-46-50> (дата звернення: 07.01.2026)